

**ՎԵՀԱՓՈՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԿՈՆԴԱԿԸ ՍԱՐԳԱՐԱՊԱՏԻ
ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՈՒՄ ԶՈՀՎԱԾՆԵՐԻ ՀԻՇՍՏԱԿԸ
ԱՄԵՆ ՏԱՐԻ ՄԱՅԻՍԻ 22-ԻՆ ՆՇԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

ՎԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ
ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻՍ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ, ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ
ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՅՐԱՐԱՏԵԱՆ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԷԶՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱԽԱՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂԶՈ՞ՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻԴՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Տ. Տ. ԽՈՐԵՆԱՅ ԱՌԱԶՆՈՅ,
ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՅ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ Տ. ԵՂԻՇԷԻ
ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՅ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ
Տ. ԸՆՈՐՀՔԱՅ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՀԱՄՕՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ,
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՅ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՅ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒԱԳԱՅ,
ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՍԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՅ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ
ՀԱՅՈՅ

...Թեպէտ եւ ենք ածու փոքր, եւ թուով յոյժ ընդ փոքու սահմանեալ,
եւ զօրութեամբ տկար եւ ընդ այլով յոյժ անգամ նուանեալ թագաւորու
թեամբ, սակայն բազում գործք արութեան գտանին գործեալ եւ ի մերում
աշխարհիս, եւ արժանի գրոյ յիշատակի...:

(ՄՈՎՍԷՍ ԽՈՐԵՆԱՅԻ)

Այն օրուանից երբ նահապետը մեր Հայկ, փշրեց բունութեան կապանքը
Բելի ու դրեց սահմանաքարը հայրենի հողի, դրոշմուեց կոչումը հայ հոգու՝
ապրելու ազատ, եւ արեան իսկ գնով պաշտպանելու ժառանգութիւնը նախ-
նեաց:

Դարերի հոլովոյթով, բայց մանաւանդ Քրիստոսի լոյսի ճառագայթումով
այդ կոչումը նոր նկարագիր զգեցաւ, եւ ինքնատիպ ձեւերի մէջ, վեհ ու վճիտ
ընթացք ստացան պատմութիւնն ու ազգային մշակոյթը հայոց:

Քաղաքակիրթ մարդկության ընտանիքի մէջ, հայ ժողովուրդը եւս դարձաւ՝ հոգեւոր, քարոյական ու մշակութային մի առաքելութիւն, իրեն յատուկ ազգային ձեւերի մէջ բիրեղացնելով համամարդկայինը: Նրա համար տնտեսականն ու քաղաքականը դարձան միջոցներ, իրականացնելու համար այդ առաքելութիւնը: Նա ապրեց ա՛յդ գիտակցութեամբ եւ յանուն ա՛յդ գիտակցութեան մաքառեց դարեր շարունակ, ընդդէմ խաւարի, ընդդէմ բռնութեան, ընդդէմ քարքարոտութեան:

Հայ ազգի հերոսական մարտնչումների դրօշի վրայ գրուած եղաւ միշտ Աւարայրի նշանաբանը՝ «վասն հաւատոց, վասն հայրենեաց»: Այսպէս է որ յաճախ մարմնապէս նուաճուելով հանդերձ, ներքուստ նա մնաց միշտ ազատ, միշտ անպարտելի իր հոգեւոր-մշակութային առաքելութեան ճանապարհի վրայ: Եւ ի հեճուկս եկող ու անցնող մրրիկների, շարունակեց մնալ՝ ոգեկան անկորնչելի արժէքներ ստեղծող ուժ: Հայ ժողովուրդը իր ողջ պատմութեամբ, մնաց հաւատարիմ ազատատենչ Հայկին եւ քրիստոսաւէր Վարդանին:

Այդ ոգիով, այդ գիտակցութեամբ է որ մեր ամբողջ ժողովուրդը մի մարդու նման ոտքի կանգնեց ու արդար կրուի դաշտ իջաւ նաեւ ի Սարդարապատ, եւ յաղթեց: Այդ պատահեց 1918 թ. մայիսի 22-ից 26 օրերին, երբ Օսմանեան կայսրութիւնը բնաջինջ անելուց յետոյ, Արեւմտահայաստանի մօտ երկու միլիոն հայ ազգաբնակչութիւնը, ապստամբ էր նոյն ճակատագրին ենթարկել նաեւ արեւելահայ ժողովուրդին:

Այդ ողբերգական պահին էր որ բոլոր հայերը անխտիր, աշխարհագոր գունդեր կազմած, քաջարի զօրականների առաջնորդութեամբ, ձեռք բերին յաղթանակը փրկարար:

Սարդարապատի յաղթութեամբ, քացուեց նոր էջը մեր դարաշրջանի հայոց պատմութեան, եւ մանաւանդ 1920 թուի նոյեմբերից յետոյ, անվտանգութեան ու խաղաղութեան պայմանների մէջ ամրապնդուեցին հիմքերը վերածնունտի հայ պետականութեան, լայն ու ազատ ճանապարհ հարթելով նիւթական վերաշինութեան եւ ազգային մշակոյթի զարգացման:

Սոյն բախտորոշ հերոսամարտին փոքր չեղաւ նաեւ մասնակցութիւնը հայ հոգեւորականութեան, սուրբ Էջմիածնի եւ Գեորգ Ե Ամենայն Հայոց Հայրապետի գլխաւորութեամբ: Անուններ, ինչպիսիք են՝ Գարեգին եպիսկոպոս Յովսէփեանց, Զաւէն եպիսկոպոս Պապայեան, Թադէոս վարդապետ Մշոյ Առաքելոց վանքից, Դանիէլ եւ Եզնիկ վարդապետներ Աղթամարայ ուխտից, Յովհաննէս քահանայ Տէր-Մկրտչեան Գրամբա գիւղից, Զաքար քահանայ Կոտայքի Դազա գիւղից եւ ուրիշներ, որոնք աշխարհագոր գունդերի գլուխ անցած զէն ի ձեռին կրուեցին, անուններ որոնք միշտ փառքով պիտի յիշուեն գալիք սերունդների կողմից:

Այսօր հայ ժողովուրդը ամուր կանգնած Սարդարապատի յաղթանակի վէմին վրայ, հպարտ է անցնող յիսուն եւ հինգ տարիների իրագործումներով, եւ ազգային ապահովութեան խոր զգացումով գոտեպինդ, կերտում է իր սպազան, առաւել ինքնաւստահ, առաւել խանդավառ, շարունակելով իր պատմական առաքելութիւնը իբրեւ մշակոյթ ստեղծող ազգութիւն, յառաջիմութեան, ընկերային արդարութեան եւ ստեղծարար, խաղաղ աշխատանքի ճանապարհով, սովետական եղբայրական ժողովուրդների կողքին:

Նոր պայմանների մէջ, նոր ներշնչումներով, նոր խոյանքներով նոյն հայ ժողովուրդն է որ շարունակում է իր առաքելութիւնը՝ յաւէտ հաւատարիմ իր նախնեաց կոչումին, որ Հայկն ու Վարդանը դարբնեցին:

Յանքծացնելու համար յիշատակը Սարդարապատի հերոսամարտում զոհուածների, այսու Մեր կոնդակաւ հրահանգում ենք որ սկսեալ 1973 թուականից, ամէն մայիսի 22-ին հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօններ կատարուն Հայաստանեայց բոլոր եկեղեցիներում, կենդանի խօսքով էլ պանծացնելով նրանց զոհաբերումը՝ վասն հաւատոց եւ վասն հայրենեաց:

Փա՛ռք Սարդարապատը կերտող քաջերին: Փա՛ռք վերածնուած Մայր Հայաստանին:

«Յիշեցէք զգործս հարցն ձերոց, որ ինչ քաջութիւնս արարին ի դարս իւրաքանչիւր. ստացարուք փառս աւագութեան, եւ ժառանգեցէք զանուն յախտենից» (Ա Մակ. Բ 51): Ամէն:

Վաչ Գե Ռ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տուա կոնդակս ի 3-ը սեպտեմբերի
1972 փրկչական ամի,
և ի տումարիս հայոց ՌՆԻԱ,
ի մագրսական սրբոյ Էջմիածնի
ՀՄՐ. 733

